

Smjernice za prevenciju i kontrolu infekcije COVID-19 u osnovnim i srednjim školama u Kantonu Sarajevo

S obzirom na trenutnu epidemiološku situaciju, smjernice imaju za cilj prevenirati i kontrolisati infekciju COVID-19 u osnovnim i srednjim školama. Ove upute temelje se na trenutno dostupnim naučnim dokazima i stručnom mišljenju, i podliježu promjenama, ukoliko nove informacije o COVID-19 postanu dostupne. Ove preporuke ne isključuju provođenje drugih preporuka shodno trenutnoj epidemiološkoj situaciji.

Prije početka rada škole, neophodno je:

- Izvršiti čišćenje i dezinfekciju svih površina i predmeta unutar objekta škole.
- Obezbijediti dostatnu količinu adekvatne zaštitne opreme, sredstava za čišćenje i dezinfekciju.
- Postaviti dezinfekcijske barijere (gazišta za obuću) na svim ulazima u objekat.
- Osigurati ulazak što manjeg broja osoba u ustanovu.
- Prilikom dolaska/odlaska učenika uspostaviti proceduru kontrolisanog ulaska kako se ne bi stvarala gužva i kako bi se obezbijedila preporučena fizička distanca od najmanje 1,5 metra, a u skladu sa mogućnostima, organizovati prihvata učenika na ulazu u unaprijed dogovorenim intervalima.
- Edukovati radnike u školama o obavezi praćenja sopstvenog zdravstvenog stanja i zdravstvenog stanja učenika, kao i pridržavanja i provođenja postupaka, u skladu sa preporukama vezanim za prevenciju pojave i širenja bolesti COVID-19.
- Edukovati roditelje o važnosti ostajanja kod kuće učenika sa simptomima bolesti – respiratorne, crijevne infekcije, povišena tjelesna temperatura i sl. ili sa sumnjom na početak bolesti (malaksalost, kašalj, gubitak čula mirisa i okusa i sl.)

Preporuke za radnike

- Utvrditi dnevni raspored rada za radnike.
- U školi treba biti najmanji mogući broj radnika u isto vrijeme, koji je dovoljan da se može neometano odvijati odgojno-obrazovni proces.
- Radnicima se, svakodnevno, prilikom dolaska na posao mjeri tjelesna temperatura. U slučaju povišene tjelesne temperature ili bilo kog respiratornog simptoma, isti se vraćaju kući i javljaju izabranom ljekaru porodične medicine. Ukoliko se radniku povisi tjelesna temperatura i/ili se pojavi neki od respiratornih simptoma u toku radnog vremena, dužni su odmah napustiti radno mjesto, te o tome obavjestiti nadređenog i javiti se svom izabranom ljekaru porodične medicine.

- Svi radnici ulaze u školu na jedan ulaz, prilikom čega prolaze kroz dezinfekcijsku barijeru (gazište za obuću). - Ulaskom u unutarašnji prostor odmah dezinfikuju ruke propisanim dezinficijensom. Pri korištenju dezinfekcijskih sredstava voditi računa o pravilnoj primjeni istih, u skladu sa uputstvom proizvođača, vezanom za namjenu, koncentraciju, način primjene i neophodno kontaktno vrijeme.
- Prije ulaska u učionicu, nastavnik ponovo dezinfikuju ruke.
- Ostali radnici takođe prolaze ovaj protokol, nakon čega odlaze na svoja radna mjesta (kancelarije, kuhinja itd.).
- Učenici razredne nastave nisu obavezni nositi maske za vrijeme realiziranja nastavnog procesa, ostali učenici su obavezni nositi maske.
- Maske za lice radnici škole su obavezni nositi prilikom boravka u školi. Stalno nošenje rukavica nije preporučljivo, već je akcenat na učestalom pranju ruku toplom vodom i sapunom, eventualno dezinfekcija istih. *Dezinfekcijsko sredstvo nije zamjena za sapun i vodu!*
- Radnici međusobno trebaju poštovati fizičku distancu od najmanje 1,5 metra, a navedeni fizički razmak preporučljivo je održavati kada je god moguće između radnika i učenika.
- Nastavnici trebaju učenike konstantno podsticati na redovno i pravilno pranje ruku. Učenici peru ruke prije ulaska u učionice, prije i nakon jela, prije i nakon korištenja toaleta, nakon dolaska izvana, **nakon kašljanja, kihanja**, čišćenja nosa, kao i uvijek kada ruke izgledaju prljavo.

Preporuke za rad u grupama

Trijaža učenika prilikom dolaska u školu:

- Prije dolaska učenika u školu, roditelji su obavezni izmjeriti mu temperaturu, škola zadržava pravo mjerenja temperature učenicima.
- Preporuka je da nastavnik provodi što više vremena sa učenicima na otvorenom, ukoliko to vremenske prilike i nastavne aktivnosti dozvoljavaju.
- Nastava će se realizirati u grupama do maksimalno 15 učenika.
- Pokušati osigurati u što većoj mjeri fizički razmak između učenika. Fizički razmak neophodno je podsticati.
- Izbjegavati fizički kontakt (bliski kontakt) učenika između grupa/odjeljenja.
- Kako bi se izbjeglo okupljanje većeg broja učenika na jednom mjestu u isto vrijeme, omogućiti dostavljanje obroka djeci u učionice odnosno u prostorima koji su isključivo namjenjeni ishrani. Ne dozvoljavati da učenici među sobom dijele hranu, kao ni pribor za jelo.
- Osobe koje rade na pripremi i distribuciji hrane moraju nositi maske i rukavice i sprovesti mere pojačane lične higijene, posebno učestalog pranja ruku i mere pojačane opšte higijene.
- Provoditi edukativne aktivnosti sa djecom, a sa ciljem njihovog lakšeg usvajanja i razumijevanja pravila postupanja o važnosti:
 - pravilnog pranja ruku, minimum 20 sekundi toplom vodom,

- kašljanja i kihanja u maramicu ili u podlakticu,
 - fizičkog distanciranja koje treba osmisliti kroz igru (razmjestiti ih da sjede na udaljenosti jedni od drugih – npr. da vježbaju da rašire ruke i „mašu krilima“ tako da se ne dodiruju),
 - izbjegavanje dodirivanja lica, očiju, nosa, usta.
- Na vidnim mjestima postaviti edukativne postere sa preporukama o preventivnim aktivnostima. Sadržaj na istim prilagoditi dobi učenika.
 - Ukoliko neki učenik izostaje, kontaktirati roditelje i interesovati se za razloge izostanka.
 - Ne provoditi organizovane grupne aktivnosti u školi (priredbe i sl.), kao ni organizovane posjete mjestima gde se očekuje okupljanje većeg broja ljudi (muzeji, pozorišta i sl.), izlete, ekskurzije itd. ukoliko se ne mogu ispoštovati važeće epidemiološke mjere.

Preporuka je da učenici ne dezinfikuju ruke, već kako je navedeno, akcenat staviti na pojačanu higijenu ruku sapunom i toplom vodom.

Preporuka za održavanje prostorija i opreme

- Očistiti i dezinfikovati sve površine i predmete nakon odlaska učenika iz škole. Površine kao što su: kvake na vratima, prozorima, radne površine, slavine u toaletima i kuhinjama, ručke vodokotlića, ručke ormarića, daljinske upravljače, prekidače za struju, zvona na vratima, stolove, stolice, kao i sve druge dodirne površine neophodno je dezinfikovati na kraju svake smjene, a čistiti ih više puta u toku dana. Čišćenje je najbolje provoditi kada učenici nisu u školi. Svakodnevne procedure čišćenja i dezinfekcije odnose se i na objekte u dvorištu.
- Čišćenje uključuje suho i vlažno čišćenje, uz redovno provjetravanje. Adekvatnim čišćenjem uklanja se do 60% mikroorganizama. Za ovaj postupak su potrebni: pribor (usisivač, krpe, spužve), deterdžent i zaštitna oprema (maske, rukavice). Za postupak dezinfekcije su potrebni: pribor (krpe, spužve), sredstva za dezinfekciju i zaštitna oprema (maske, rukavice). Prilikom korištenja sredstava za čišćenje važno je:
 - Pridržavati se uputa za korištenje koje je naveo proizvođač sredstva.
 - Izbjegavati kontakt sredstva s očima i kožom, te ga držati dalje od dohvata učenika.
 - Provjetravati prostorije u kojima se koriste dezinfekciona sredstva,
 - Proučiti kontaktno vrijeme dezinficijensa i u skladu sa tim ostaviti da dezinfekciono sredstvo djeluje.
- Ne koristiti didaktička sredstva koja se ne mogu prati i dezinfikovati.
- Dezinfekciju kontaminiranih površina ili materijala vršiti prema uputama proizvođača. Dezinfekcija se provodi registrovanim dezinfekcijskim sredstvima koja djeluju na viruse prema uputama proizvođača. Alternativno se može koristiti i 0,05% natrijev hipohlorit (dobije se kada se preparat koji sadrži 5% rastvor hlora – npr. izbjeljivač ili varikina razblaži sa vodom u omjeru 1 dio varikine: 100 dijelova vode) ili 70% etilni alkohol za osjetljive površine.
 - Površine od tvrdog materijala (podovi, pločice, prekidači, šteke, rukohvati, donovi obuće i sl.) dezinfikuju se 0,1% rastvorom natrijum hipohlorita i nakon pola sata isperu vodom. Rastvori se uvijek koriste prema preporuci proizvođača. Rastvor natrijum hipohlorita (0,1%) se također priprema iz

preparata koji sadrže 5% rastvor hlora (npr. varikina), tako što se u 1 litar vode dodaju 2 supene kašike, odnosno, 20 ml preparata.

- Površine od mekog materijala dezinfikuju se rastvorom etanola (70%). Ovaj rastvor se obično priprema razrjeđenjem iz 96% etanola tako što se u 750 ml alkohola doda 250 ml vode. Površine od osjetljivog materijala koji se mogu oštetiti upotrebom dezinficijensa (koža, mebl-štof, lakirani materijali i sl.) trebaju se naprskati blagim rastvorom deterdženta za suđe u vodi, zatim obrisati vlažnom krpom i osušiti drugom čistom krpom.
- Predmeti koji se najčešće koriste (daljinski upravljači i sl.) takođe se dezinfikuju 70% -im rastvorom etanola.

Upute za čišćenje:

- Prije nego što se počne sa čišćenjem, staviti masku i rukavice.
 - Izbjegavati dodirivanje lica i očiju tokom čišćenja. □
 - Držati otvorene prozore da se prostor provjetrava.
 - Očistiti pod deterdžentom, te nakon toga ga dezinficirati.
 - Očistiti toalete, uključujući WC šolju i sve dostupne površine u toaletu deterdžentom, te nakon toga dezinfikovati.
 - Nakon čišćenja krpe i radnu odjeću oprati na 90 °C.
 - Skinuti rukavice i masku, te ih staviti u plastičnu vrećicu, a zatim oprati ruke sapunom i toplom vodom.
 - Sav otpad nastao tokom čišćenja treba, što je prije moguće, odložiti u kantu za otpad.
 - Presvući odjeću odmah nakon čišćenja.
 - Ostaviti prozor otvoren da se prostorija dobro prozrači.
- Prostorije obavezno provjetravati više puta dnevno dok učenici borave u njima. Prije dolaska učenika obavezno prozračiti prostorije u trajanju od pola sata. Istu proceduru ponoviti i nakon odlaska učenika. Ako vremenske prilike dopuštaju, ostaviti otvoren prozor tokom noći. Izbjegavati klima uređaje niti ventilacijske uređaje.
- Pribor i sredstva za čišćenje i dezinfekciju moraju se držati van domašaja učenika i ne smiju se primjenjivati u neposrednoj blizini učenika, kako bi se izbjeglo udisanje eventualnih isparenja.

Preporuke za roditelje

- Ukoliko dijete ima povišenu tjelesnu temperaturu i/ili neki od simptoma respiratorne i crijevne infekcije, ili roditelj posumnja na početak bolesti (malaksalost, kašalj, gubitak čula mirisa i okusa i sl.) **ne dovoditi** ga u školu, već konsultovati nadležnog ljekara.
- Ulazak roditelja/staratelja u školu svesti na minimum. Roditelji/staratelji učenike dovode i odvođe na način da, ako je ikako moguće, ne ulaze u ustanovu, već dolaze do ulaza pri čemu poštuju fizičku distancu od najmanje 1,5 metra u odnosu na druge roditelje/staratelje i učenike.